

Tol mac de rok ku tuany leu be gəl

Lek de bai

Gəc

Tol de mac e yom riokic ku yen aleu be raan dəc bec.

E athööre a lek yin ne tol e mac de rok, tuany lek be gəl yin wene paandu, ku yeŋo leu ba loi ago rət tiit ku ba tuany gel.

Tol de mac rok – yeŋo e yen?

Yen e aliop nom athethörthii kor nyin, nəŋic tuc de piu ku yom tuc, cit mande karbon monothai, karbon daiyökthai ku naitorogen yökthai.

Athethör dit nyin aye piny kum ne kutol te dep e rok. Athethör dit nyin aci raan leu beke mist ne ye piu te wei yen, keek aleu bi raan kuk wum ka cuetki raan nyin.

Athethör kor nyin aye lo ne gəyökic ku kee aleu bi raan dəm bec.

Leu be tole rok ya gəl tuany ede?

Tol e raan gəl tuany ci run ke raan, pial piel en guəp, tuəny tuəny tɔ ne raan guəp cit mande adhima ka tuany de piou, kujəl ya thək ci raan ke loi ne tolic.

Raan kuuk tol e nyin cuet e cuet, ku luəth wum ku yin yəl. Raan ye raan piel guəp keyen aleu be cuet nyin ku yen e guə jal teci raan jal ne tolic.

Miththii kor, kəc ci dhiop, kəc ye math ne tap ku kəc tuany ne ke pioth kane gəyökic (cit tuany adhima) aleu bi tol ked ac dəm tuany tecike ye mist neke piöth. Yen aleu beke tiam areetic, nyiəc raan piou, ku ye wēi e ruitik cək wei rieric.

E piath be kəc nəŋ gup tuəny tuəny wəlken ya dek cike ci diktor gər ku dəc raan lo akim te leer e tuany ci tol gəl lo ke juak rət.

Ba rət gel ago guəp pial

- Duəne pol biyic (pol biyic, eyi cək rər athethör thii ke lir ne gəyökic). kəc tuany ne ke pioth kane gəyökic, apieth biki ləŋ ne yötic, ku cike lo ne tolic.
- kəc tuany ne ke pioth kane gəyökic apieth bi yilany kuany cok cike ci diktor luel ku muŋ raan wəlke nin ke dhiec.
- Raan tuany adhima apieth be ajuer de yilany de adhima kuany cok.
- Na ci tol yom kumic areetic, ku yi tiŋ ke mac ci leu be yət te tɔ yin thin ke yin rēər yot ku thiek e awēər.
- Na lui makepa yawa yondu, keyin tuany keyi yom e yuic yot ago tol ci miet yot.
- Na cin yondu yic makepa yawa, ke loi ka bi aləth de piny keyin ci yin tuany, adit areetic tenəŋ mith kor, kəc tuany,ka kəc ci dhiop. Lek leu bin reet ke yin piel guəp te tuc e piny atɔ ne: www.betterhealth.vic.gov.au
- Na ci yot yic tuəc areetic, keyin lo rēäre te lir cit mande yon de kuen ka thuuk.

- Ye yondu cök pioric tecin en tol ago alir pieth bær ya ben yot.
- Na tɔ yot keyin duone math, duone camadan kony, duone mac de gath cit tul yi tol lo biyic kony, duone thët ne magat, ku duone tenɔjic tur wec ka ba köthic ne makena de kuoth de piny.
- Na ye kol ci tol dit areetic, ke raan yi told ac dɔm tuany apieth be lo rëer kene mæthke ne yan cinic tol. Pæl pol pol yeke loi biyic kedhic ne yekole.

Kuna ceŋ raan kuom de wum?

Kuom de werek, madil ka bon aci leu be athethör thii ke tol leu ne gel biki ciɛ lo ne yin piou.

Kuom pieth ye cɔl ('P2' masks) yene ka leu be yin gl ago athethör ci lo ne gɔyöök ku yic. Yen a leu ba yɔc ne dukan de kake yiekic. Keyin ken guɔ tak ba kuom tau ne yi wum, keyin det kekakɛ yic:

- Kuom de wum e tuoc te ceŋ e yen, ku yen aci leu ba raan cök wɛi apieth. Raan nɔŋ tuany de piou ka gɔyöök apieth be kɔn jam kene diktorde.
- Kuom de wum e lui apieth te cen e thok thiek apieth ne wumkɔu kune raan thok (na ca thok yur ne niem, keyen aci leu be ye thok thiek apieth).
- Kuom de wum aci leu be yööm kɔk ci mande karbon monoyɔkthai gel.
- E piath ba rëer yot keyin ci lo ne tolic.

Lekdit

Pial guɔpdu

Na tiŋ tol keci piny kum, keyin tiŋ lek de mac ne bailɔŋdu:

- Thiɛu e yi yic ne radi ago lek de mac piŋ
- Lɔr ne webthai de VicEmergency: www.emergency.vic.gov.au
- Yuɔpe Akutnom Lek Mac e Rok ne Victoria (Victorian Bushfire Information Line) ne 1800 240 667. Kɔc nim dir kɔr telepun de TTY(National Relay Service) apieth be yup ne telepun (namba1800 555 677) ku thiec telepun namba 1800 240 667.

Tol ku pial guɔp

- Yuɔpe NURSE-ON-CALL ne 1300 60 60 24 te yin rɔt yok keyin ci tol gɔl tuany te kuuk en yin nyin, ka tɔ e rör, te lueh yin wum kaci yin yiɛn yɔl.
- Yuɔpel 000 tenɔj en raan ci wɛi apieth, raan ye piou lo ruitiit, ka tök piou.
- Na kɔr lek dit de adhma keyin lo ne webthai de akutnom de Asthma Foundation of Victoria's nyin ne: www.asthma.org.au ka yuɔpe ne 1800 278 462.

Yom pieth ku tol mac de rok

Na kɔr lek de yom pieth ku ka ye tol ke gɔl raan keyin lor ne webthai de Akutnom ye Nyin Tiit Wei ke Piny ne Victoria (Environment Protection Authority (EPA)) nyin ne: www.epa.vic.gov.au